

Problem »pozabljenih otrok«

2. del

Janez Črnej, foto: Josip Pelikan, arhiv Demokracije

Dolga je bila pot, preden je otrokom pobitih staršev uspelo opozoriti na svoj primer. Današnjih indoktriniranih Slovencev žrtve komunistične revolucije ne zanimajo. Zanimajo jih Afričani in »umetniki« z Metelkove.

Osebnimi pogovori z Danilom Juričem, Lotko Pirc, Petrom in Ditrichom Janičem, ki mi je prinesel knjigo Ivana Otta *Ukradeno otroštvo*, so me spodbudili, da sem kot predsednik komisije Demos iz Celja v časopisih objavil oglas, naj se oglašijo tisti, ki so bili kot otroci zaprti v taborišču Petriček. Na naslov komisije se jih javilo 22. Prvo srečanje teh otrok je bilo 27. novembra 1993 v gostilni Majolka v Celju. Povabljeni so bili tudi takratni župan občine Celje Anton Rojec in novinarji. Predlagal sem jim, da izvolijo odbor, ki bi jih organiziral in javnosti predstavil njihove tragične usode. Odbor, ki so ga sestavljali Ditrich Janič, Danilo Jurič, Albina Podkoritnik, Lidija Simonič kot predstavniki, se je 2. decembra 1993 z dopisom obrnil na državni zbor, na komisijo za preiskavo pobojev, pravno dvomljivih procesov in drugih tovrstnih nepravilnostih, ki ji je

predsedoval Jože Pučnik, da jih sprejme na zaslišanje in prek državnega zbora pomaga popraviti krivice, ki so se jim zgodile. Vendar do zaslišanja ni prišlo.

Ovadba iz leta 1994 V imenu Društva žrtev komunizma je zakon o popravni krivici v parlamentarni postopek vložila SLS, zato je bila SLS tudi nosilka razprave. Zaradi tega je Društvo civilna družba Celje – Teharski otroci organiziralo pogovor in predstavitev prizadetih s Francem Zagožnom, tedanjim predsednikom poslanske skupine SLS, v gostišču Na gričku, nekdanjem Petričku. Franc Zagožen je prišel z ženo in v razpravi obljubil parlamentarno pomoč ter podporo poslancev pri kategorizaciji otrok umorjenih staršev.

26. januarja 1994 je skupina 17 oseb, ki so jim po vojni umorili starše, napisala ovadbo zoper neznanе storilce in KPJ ter njihovo pravno naslednico SDR, jo izročila

Janez Črnej razkriva resnico.

la Antonu Drobniču, takratnemu generalnemu državnemu tožilcu, v dodatku pa navedla domnevne storilce, in sicer: Konrada Pevca, Kardeljeva 4a, Žalec; Ivana Muršiča, Okrogarjeva 3, Celje; Toma Jurčeca, Šaranovičeva 13, Celje; Lada Pavliho, Pokljukarjeva 112, Ljubljana; Vinka Mirnika, Arja vas 1, Petrovče; Albina Zupanca, Slatina 4c, Šmartno v R. d.; Sotoška, komandanta teharskega taborišča leta 1946; Heleno Borovšak (prej Fuka) Celje; Edija

Golca, Trubarjeva ulica, Celje; Mimo Ostruh, Trnovlje pri Celju; Mastnaka iz Ponikve; Antona Javoriča, Na Dorcu 4, Brestanica (namestnika okrožnega načelnika Narodne zaščite in načelnika krškega okraja Narodne zaščite); Toneta Turnherja, Ljubljana (šefa Ozne za Štajersko in komandanta teharskega taborišča); Milico Gabrovec, Ljubljana; Jožeta Lesarja, nekdanjega direktorja Bresta Cerknica; Tatjano Poženel, por. Jezernik, Ljubljana; Bojana Polaka - Stjenko, komandanta teharskega taborišča, Ljubljana.

Ovadbo je z izjavo Antona Drobniča 4. marca 1994 objavil tudi časopis *Delo*.

Segregacija žrtev Tretjega junija 1994 je komisija Demos za otroke verjetno tam umorjenih staršev organizirala z avtobusom ogled do takrat znanih celjskih grobišč. Ogled je spremljal tudi Jože Pučnik. Na koncu je bila razprava v gostišču Na gričku

(Petriček), kjer je bilo pred tem tudi otroško taborišče. Pučnik je svetoval, naj se nekdanji odvzeti otroci organizirajo kot kategorija in državnemu zboru dokažejo, kakšne krivice so se jim kot otrokom zgodile, naj zahteve napišejo tako, da bodo primerljive z drugimi zahtevami in veljavne za vse otroke s podobno usodo v Sloveniji. Zadeva je bila nujna, saj je bil zakon o popravni krivici že v prvi obravnavi.

Sam sem se obrnil na novinarja časopisa *Dela* Draga Hribarja, ki je bil pobudnik organiziranja otrok, ki jih je ukradel nemški okupator. Menil sem, da so otroci, ki so jim umorili starše, v svojih človeških pravicah v naši državi enakopravni. Toda moje razmišljanje je pri njem naletelo na hud ideološko-človeški odpor. Ni govora, s temi otroki se ne bomo družili, je rekel. Moje razočaranje je bilo zelo veliko, kajti po svoje sem ga kot novinarja cenil. Zato sem se odločil za drugačno pot.

Žrtve in država Bil sem podpredsednik celjskega Demosa, predsednik komisije Demos (ki deluje še danes) in v starešinstvu Društva civilna družba Celje. Zato sem vedel, da bo najhitrejša pot organiziranja teharskih otrok ta, da jih društvo, ki mu je statut do dopuščal, vzame pod svojo streho. Teharski otroci so v to privolili in društvo tudi.

Nekdanja gostilna Petriček pri Celju danes razbita in zapuščena sameva.

Društvo civilna družba Celje je pod starešinstvom dr. Aleša Demšarja 14. junija 1994 na državni zbor in njenega predsednika Hermana Rigelnika naslovilo prošnjo za sprejem in zahteve do države Slovenije za popravilo njihovih krivic. Na sprejem v državni zbor smo odšli Lotka Pirc, Leon Turnšek, Lidija Simonič, Helmut Kindelhofer in jaz kot predstavnik Društva civilna družba Celje.

12. oktobra 1994 sem pisno zaprosil poslanski klub SLS in njegovega predsednika Franca Zagožna za intervencijo pri vladi, kajti Herman Rigelnik nam je obljubil pomoč vlade, Janez Drnovšek pa nas ni hotel sprejeti; pooblastil je svojega svetnika Andreja Malavašiča, on pa Polajžarja, ki je otroke in mene poslušal, ni pa hotel teh stvari komentirati. Dejal je le, da bo vlada pripravila dopolnilo (za vsebino dopolnila nismo mogli izvesti) v dogovoru z ministrstvi za ekonomske odnose, za pravosodje ter za delo, družino in socialne zadeve.

Le »uresničljiva stališča« Štirinajstega novembra 1994 je Društvo civilna družba Celje zaprosilo Franca Zagožna, naj se 23. novembra 1994 udeleži pogovora z ministrico Rino Klinar na ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, saj je bila SLS nosilka predloga zakona in bi lahko on kot predsednik poslanskega kluba SLS učinkovito pripomogel, da se za prizadete otroke najde ustrezen rešitev v zakonu. Pogovora so se udeležili Lotka Pirc in Ditrich Janič v imenu prizadetih otrok, Janez Črnej v imenu Društva civilne družbe Celje, Jože

Pučnik in Franc Zagožen kot poslanca državnega zbora, Janko S. Stušek, državni sekretar za veterane in žrtve vojnega nasilja, ter Petra Čibej, višja svetovalka, kot predstavnica ministrstva za delo.

Državni sekretar Stušek je predlagal, da se morajo predstavniki Društva civilne družbe Celje pogovoriti še z drugimi predstavniki parlamentarnih strank v državnem zboru, da se je treba dogovoriti z državnim sekretarjem Tratnikom, ki je zadolžen za pripravo vladnega predloga zakona, in ministrstvom za finance, da se reši status prizadetih otrok iz obdobja po juniju 1945. Vlada lahko podpre le uresničljiva stališča. Problem »pozabljenih otrok« je brez dvoma prizadetost, ki jo velja uresničiti. Ugotovi naj se tudi resorna pristojnost za nadaljnje reševanje.

Zakon o popravni krivici Na podlagi tega pogovora sem začel lobirati v državnem zboru, kjer sem poznal še veliko poslancev prejšnjega sklica. Z Lotko Pirc sva odšla na ministrstvo za pravosodje iskat sekretarja Tratnika, vendar do njega nisva prišla. Sprejel nas je Boštjan Penko. Gospa Pirčeva mu je razložila kalvarijo, ki so jo morali prehoditi otroci iz Petrička, Štigerjeve vile in drugi otroci po Sloveniji, ki so jim leta 1945 umorili starše. Komentar Boštjana Penka je bil, da bo pač nekdo moral »potegniti kratko«. Nisva mogla ugotoviti, koga je pri tem mislil. Odločil sem se, da napišem prošnjo za podporo vsem poslanskim klubom v parlamentu.

25. oktobra 1996 je bil končno sprejet zakon o popravni krivici. Objavljen je bil v *Uradnem listu RS*, števil 59/96, vendar njegova pomanjkljiva vsebina ni navedla kategorije »otrok umorjenih staršev«.

Otroci umorjenih staršev Uzakonjena pa je bila komisija za izvajanje zakona o popravni krivici. Na pobudo otrok pomorjenih staršev (Lotka Pirc) in Društva civilna družba Celje Francu Zagožnu, predsedniku poslanskega kluba SLS, in ministru za pravosodje Tomažu Marušiču sem bil jeseni 1997 imenovan za člana te komisije. Komisija je na podlagi pravnega tolmačenja 2. člena zakona ugotovila, da so osebe tudi otroci stari en dan. Tako je kategorija »otrok umorjenih staršev« dobila pravni status. Naše dolgoletno prizadevanje je bilo s tem ovrednoteno, vendar hkrati tudi razvrednoteno. Zakon je glede na materialno odškodnino uzakonil dve vrsti državljanov. Otroci, opisani kot žrtve v zakonu o vojnih žrtvah, so dobili pravico do mesečne rente, socialnega zavarovanja in brezplačnega zdravlilišča. Otroci, opisani kot žrtve v zakonu o popravni krivici, pa do vsega tega niso upravičeni. Da bi prikriili to razlikovanje, so sprejeli zakon o odškodninah, ki je omejil obe odškodnini na dva milijona, zatajil pa rente, zavarovanja in zdravlilišča ter revalorizacijo teh dodatkov. Tudi zamudne obresti se pri prvih upoštevali, pri drugih pa ne. Tako nedopustno materialno razlikovanje je potrdilo celo ustavno sodišče, češ da ima državni zbor pravico politično razlikovati državljane glede na to, kdo jim je storil krivico. Nezaslišano boljševidično razlikovanje!

Društvo civilna družba Celje je sklicalo informativni sestanek teh otrok v prostorih Celjskega doma in jim razložilo, kako naj izpolnijo formularje za popravilo krivic. Nato je Društvo civilna družba Celje 30. oktobra 1999 pripravilo v Domu sv. Jožefa v Celju predstavitev knjige Ivana Otta *Ukradeno otroštvo* in srečanje otrok umorjenih staršev iz Petrička. Predstavitev so podprli Vigrad Celje, Mesarstvo Prekoršek iz Vojnika in Električarstvo Janič iz Žalca. Osebo povabljenih je bilo veliko. Udeležba je bila dobra, vedenje o Petričku in o teh otrocih se je po zaslugi novinarjev zelo razširilo, a hitro tudi pozabilo, vendar po zaslugi zakona o popravni krivici in komisije za izvajanje tega zakona to vedenje še vedno živi. **D**

Nadaljevanje prihodnjici

Otroci pri Petričku leta 1945; desno vzgojiteljica Črna vdova

